

Samfunnets stebarn – på vei mot anerkjennelse

Det har denne uken vært avholdt møte i Nordisk handikappolitisk råd. Jeg har hatt gleden av å stifte nærmere bekjentskap med rådet. Temaer som har vært drøftet under rådets møte viser at det i de nordiske land er mange felles utfordringer i politikken for funksjonshemmede.

Også når det gjelder levekår og livssituasjonen til mennesker med utviklingshemming tror jeg at de nordiske land har stor nytte av å drøfte dette tema i fellesskap og utveksle erfaringer. Som sosialminister er jeg glad for det initiativ som er tatt til å arrangere denne konferansen om levekår for mennesker med utviklingshemming. Etter at Nordisk Forbund for Utviklingshemmede ble avvirket, trenger vi arenaer hvor politikere, byråkrater, brukere, pårørende og forskere på tvers av de nordiske landegrensene kan møtes for å holde oppe oppmerksomheten og de faglige og sosialpolitiske diskusjonene knyttet til mennesker med utviklingshemming.

Tittelen jeg har fått på foredraget i dag «Samfunnets stebarn – på vei mot anerkjennelse» gir mange assosiasjoner og mange mulige innfallsvinkler. Det nærliggende er å skue tilbake – se på historikken knyttet til utviklingen av tilbudene til mennesker med utviklingshemming. Jeg vil tro at utviklingstrekkene her i Norge har noen likheter med utviklingen også i de øvrige nordiske landene.

Tilbudet til mennesker med utviklingshemming

Samordningsrådet (SOR) som arrangerer denne fagkonferansen i samarbeid med Nordisk NettverksForum, var i fjor 50 år. Jubileet ble markert bl.a. med utgivelse av boken «Fra statlig armod til samfunnsansvar». Boken forteller en historie om at man i Norge hadde, mer eller mindre, et

fravær av offentlig omsorg for mennesker med utviklingshemming helt fram til 1950-tallet. Frem til 2. verdenskrig besto den offentlige omsorgen i Norge for personer med utviklingshemming av to statlige pleiehjem. Det var få som dermed fikk tilgang til de tjenester den offentlige omsorgen representerte.

» Etter at Nordisk Forbund for Utviklingshemmede ble avvirket, trenger vi arenaer hvor politikere, byråkrater, brukere, pårørende og forskere på tvers av de nordiske landegrensene kan møtes.

I boken siteres journalisten Arne Skouen. Han husker hvordan avisen han jobbet i, søkte å avsløre hvilke forhold utviklingshemmede levde under den gangen. Som han sier, «forsorgen for handicappede ble gang på gang avslørt som private slaveanstalter rundt om i landet. Der var de bortsatte stakkarene som slet i kålåkeren for vassgraut og lå stablet på kalde loftsgulv om nettene».

Det hadde i årevis, allerede før 1950, bygget seg opp en opinion knyttet til tilbudet for utviklingshemmede representert ved de store humanitære organisasjonene, støttelagene for åndsvake, kvinnelag, fagforeninger og

andre. Dette resulterte bl.a. i etableringen av SOR. SOR skapte et forpliktende samarbeid mellom Sosialdepartementet og de

frivillige organisasjonene om en landsplan for å skape en omsorg for åndssvake, slik det het da.

I 1979 ble Helsevernet for Psykisk Utviklingshemmede (HVPU) etablert. Dermed var institusjonsomsorgen blitt et klart offentlig ansvar lagt til fylkeskommunene. Fra da av snakket man også om mennesker med psykisk utviklingshemming. I 1985 kom det såkalte Lossius-utvalgets utredning og forslag. Utvalgets svært kritiske gjennomgang av HVPU viste et stort gap mellom realiteter og rådende idealer om utviklingshemmedes rett til anstendige levekår og normalisering. Selv om det meste var kjent for mange, kan vi si at denne evalueringen fungerte som avdekking og dokumentasjon i det politiske Norge. I dag kan vi se dette dokumentert ved museene ved Trastad i Nord-Norge og Emma Hiorth i Bærum like utenfor Oslo.

Kombinasjon av opinionsarbeid, forskning, utredning og bevisst politisk arbeid viste seg etter hvert å få en stor politisk sprengkraft i Norge. Stortingets vedtak av ansvarsreformen i 1987 ble kanskje den største sosialpolitiske reformen på 1990-tallet. Vedtaket innebar en klar markering og utvidelse av det offentliges ansvar. Hovedhensikten med reformen var å gi bedre levekår, integrering og normalisering. Dette skulle skje ved å avvikle alle institusjonene innen HVPU. Dette innbefattet at ca 5100 personer skulle flytte fra institusjon til egen bolig og få et tilrettelagt tilbud fra det ordinære tjenesteapparatet – sosialtjenestene, helsetjenestene, skole osv.

Reformen omfattet også utviklingshemmede uten tilknytning til HVPU, de såkaltt hjemmeboende, som utgjorde mellom 11.000 – 12.000 mennesker med utviklingshemming. Av disse var om lag halvparten barn. Kommunene ble pålagt å utarbeide tiltaksplaner for den enkelte som skulle gjenspeile behovet for bolig og tjenester. Med grunnlag i tiltaksplanene skulle kommunene utarbeide virksomhetsplan for sine samlede tiltak i de ulike sektorer.

Ideologien bak reformen var menneskeverd og likeverd. Det er viktig å understreke at samme menneskeverd ikke betyr at alle skal være like eller bør behandles likt. Samtidig som hvert individs likeverd anerkjennes, må ulikheten mellom mennesker respekteres og verdsettes. Poenget er

Sosialminister Ingjerd Schou var tilstede ved avslutningen av SORs store, nordiske konferanse i Oslo i april. Hennes foredrag til konferansen bygget til dels på egne erfaringer med utviklingshemmede.

(Foto Tor Visnes).

ikke at alle skal få nøyaktig det samme, men at det skal sikres levevilkår som gjør at alle skal få utviklingsmulighetene. I en del sammenhenger blir det og bør det praktiseres ulik behandling for å kompensere for faktisk ulikhet og sikre reell likestilling, selv om dette vil kunne medføre behov også for særtiltak.

Hva førte reformen til? Jeg vil påstå at det viktigste er at fokus ble satt på utviklingshemmede, at det ble skapt forståelse for og enighet om hva tilbud for denne svært uensartede gruppen egentlig dreier seg om!

Evalueringen av reformen i 1995 i regi av Norges Forskningsråd viste at det alt i alt hadde vært en positiv utvikling i de tidligere HVPU-beboernes levekår. Særlig ble boforholdene bedre. Målet om egen bolig var en klar ambisjon med reformen og de fleste voksne utviklingshemmede fikk for første gang sitt eget hjem. Likevel har de nye boligene og boområdene hatt en begrenset grad av integrering og har fortsatt mange institusjonslignende kjennetegn.

Iberegnet forarbeidet før Lossius-utvalget ble nedsatt, har det nå gått 20 år. Tjue år er lang nok tid til at vi kan si at både samfunnet og levekårene for utviklingshemmede har endret seg betydelig og at en ny generasjon har vokset opp uten kjennskap til de gamle sentralinstitusjonene. Historien om utviklingen av tilbudet til utviklingshemmede i Norge er en historie som helt klart kan innpasses under dette foredragets overskrift «Samfunnets stebarn – på vei mot anerkjennelse».

Generell politikk for funksjonshemmede

Personer med utviklingshemming er også funksjonshemmet og funksjonshemmede er borgere av vårt samfunn. Jeg vil derfor benytte anledningen til også å presentere et banebrytende arbeid som nå er gjort i Norge. Jeg vil snakke om den mest omfattende offentlige utredningen som er foretatt om funksjonshemmede levekår og livssituasjon – en utredning som har vakt oppmerksomhet både her hjemme og utenfor landets grenser.

NOU 2001:22 Fra bruker til borger med undertittel «en strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer», inngår som et av 161 tiltak i vår nasjonale Handlingsplanen for funksjonshemmede. Handlingsplanen er vedtatt av Stortinget. Den gjelder for perioden 1998 – 2002. Vi er nå inne i avslutningen av handlingsplanen som har involvert hele 13 departementer.

Tegning reproduisert med tillatelse av Martha Perske fra PERSKE: PENCIL PORTRAITS 1971–1990 (Nashville: Abingdon Press, 1998).

” Hovedhensikten med reformen var å gi bedre levekår, integrering og normalisering.

En rekke tiltak, prosjekter og utredninger har sett dagens lys gjennom denne handlingsplanen. Mange erfaringer er vunnet. Mange prosjekter har resultert i varige forbedringer av tiltak og tjenester for funksjonshemmede. Selv om mye er oppnådd har også handlingsplanen gitt oss nye utfordringer – den største av disse utfordringen er knyttet til oppfølging av NOU 2001:22 Fra bruker til borger. I denne utredningen reises viktige problemstillinger knyttet til:

- gap mellom politiske mål og virkelighet
- grunnleggende prinsipper om likestilling er ikke omsatt i praksis

Utredningen foreslår en rekke strategier og tiltak. Sentralt står:

- innføring av en antidiskrimineringslov
- styrking av eksisterende lovgivning
- etablering av et tilsyn for funksjonshemmedes rettigheter som bl.a. skal overvåke og dokumentere diskriminering
- styrke forskning om funksjonshemmede og etablere et dokumentasjonssenter
- øke driftstilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner

- etablere forpliktende møteplasser mellom representanter for funksjonshemmedes organisasjoner og politikere/administrasjon i alle kommuner.

I utredningen foreslås også en rekke konkrete tiltak som kan bedre situasjonen for funksjonshemmede – dette er tiltak som i sum vil kreve mange milliarder for å realisere.

Utredningen representerer en stor innsats for å systematisere informasjon om funksjonshemmedes levekår og livssituasjon i Norge. Funksjonshemmedes organisasjoner har stått sentralt i prosessen. Arbeidet har skapt optimisme og forventninger knyttet til iverksetting av tiltak for å redusere avstanden mellom de

overordnede politiske mål og den praktiske virkelighet mange mennesker med funksjonsreduksjoner møter i sin hverdag.

Som Sosialminister ser jeg at det ligger store oppgaver i oppfølging av denne utredningen – en utredning som blir et viktig grunnlag for å utmønstre

framtidige mål, strategier og tiltak i politikken for funksjonshemmede. Utfordringene ligger også i å foreta de riktige prioriteringer av alle de forslag som er framsatt – dvs. ta de viktigste tiltak først.

Det er ingen enkle grep isolert sett som kan løse de store utfordringene utredningen

” Vi er nå inne i avslutningen av handlingsplanen som har involvert hele 13 departementer.

peker på. En bred mobilisering må til innenfor mange samfunnssektorer og på mange nivåer skal målene i den nasjonale politikken for funksjonshemmede nås. Gjennom et systematisk arbeid over tid, kan avstanden mellom politiske mål og hverdagens virkelighet reduseres. Et sett av tiltak av økonomisk-, juridisk-, administrativ- og holdningsmessig art må også i framtiden utgjøre bærebjelker i utforming av politiske virkemidler på dette område.

Det er innretning, dimensjonering og vektning mellom disse hovedgrupper av virkemidler som nå settes under debatt. Da må vi også stille spørsmålene

- Hva har så langt gitt resultater?
- Hva kan måles av effekter?
- Hva er årsakene til at vi på noen områder lykkes og andre mislykkes?
- Hvilke erfaringer har andre land, bl.a. i Norden, høstet?
- Hva har overføringsverdi til norske samfunnsforhold?
- Hvordan balanserer vi virkemidlene i politikken for funksjonshemmede opp mot andre viktige overordnede mål i norsk politikk knyttet til desentralisering, økt kommunal selvstyre, forenkling av offentlig sektor osv?

Et viktig perspektiv i utredningen er borgerperspektivet. Ved å rette fokus på borgerrettigheter tydeliggjøres også hvilken diskriminering mennesker med funksjonshemming utsettes for i dag. Utredningen påpeker at funksjonshemmedes fratras rettigheter. Funksjonshemmede møter samfunnskapte hindringer for deltakelse og likestilling. Fremdeles er for eksempel valglokaler og kommunestyresaler i mange kommuner utilgjengelig for mange funksjonshemmede.

Regjeringen er villig til kritisk å gjennomgå de strategier og virkemidler som i dag er tatt i bruk for å nå målene i politikken for funksjonshemmede. NOU 2001:22 Fra bruker til borger gir et godt utgangspunkt for en slik kritisk gjennomgang. I dette inngår både en vurdering av behovet for nye tiltak, men også, som utredningen selv peker på, fokus på etterlevelse av eksisterende lovgivning og styrking av denne.

Utredningen har nå vært på bred offentlig høring. Departementet har bedt en rekke

instanser og organisasjoner, offentlige og private, om tilbakemeldinger på de analyser og forslag som er framsatt i utredningen. Vi har ønsket synspunkter på om de strategier og tiltak som er foreslått er de riktige for å sikre deltakelse og likestilling. Vi har så langt mottatt over 120 hørings svar.

Oppsummering av hørings svarene pågår. Organisasjoner fra mange ulike samfunnssektorer og med svært ulike funksjoner har avgitt høringsuttalelser. Foreløpige analyser viser at gjennomgående uttrykker de fleste høringsinstanser at utredningen er omfattende og dokumenterer på en god måte samfunnskapte barrierer. Meningene om utredningens forslag til strategier og tiltak er mer varierte. En rekke instanser stiller seg kritisk eller går i mot forslaget om en anti-diskrimineringslov. Dette gjelder spesielt innenfor den kommunale sektor og innenfor samferdselssektoren. En rekke høringsinstanser innenfor utdanningssektoren støtter derimot forslaget til antidiskrimineringslov.

Når det gjelder det videre arbeid med oppfølging av NOU 2001:22 så står det i Semerklæringen (grunnlaget for regjeringen) at «*Samarbeidsregjeringen vil legge fram en stortingsmelding om funksjonshemmedes levekår på grunnlag av Manneråk-utvalgets innstilling*». Vi tar sikte på å legge fram en stortingsmelding, i tråd med Semerklæringen, tidlig i 2003.

Statssekretærutvalget for den samlede politikken for funksjonshemmede vil spille en sentral rolle i oppfølging av utredningen. For å oppnå en god utkvittering av NOU 2001:22 er det av avgjørende betydning at en rekke departementer tidligst mulig får et eierforhold til utredningen. Sektoransvarsprinsippet må legges til grunn i den videre prosessen. Etablering av et statssekretærutvalg, hvor arbeidet med oppfølging av utredningen er vektlagt, gir et klart signal om den tverrdepartementale innsatsen og koordineringen som må til for og lykkes på dette feltet.

Jeg omtalte tidligere Handlingsplanen for funksjonshemmede. Handlingsplanen er et viktig redskap for å fremme og etterleve FN's standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemming. Standardreglene, har som kjent, som formål å sikre at funksjonshemmede som

medborgere skal ha de samme rettigheter og plikter som alle andre i samfunnet. De skal bidra til å redusere hindringer som gjør det umulig for funksjonshemmede å utdøve sine rettigheter og sin frihet, og gjør det vanskelig å delta fullt ut i samfunns livet. Handlingsplanen for funksjonshemmede har hovedfokus på å redusere de samfunnskapte barrierer for deltakelse og likestilling.

Gjennom handlingsplanen er ulike strategier og virkemidler prøvd ut bl.a. innenfor hovedsatsingsområdet samfunns-

planlegging og brukermidvirkning. Denne satsingen skal evalueres og erfaringene må inngå i det videre arbeid med ovennevnte stortingsmelding.

I Handlingsplanen inngår også en omfattende forskning om funksjonshemmedes levekår. I perioden 1999-2002 har det bl.a. i regi av Norges forskningsråd blitt gjennomført en omfattende studie om levekårene til utviklingshemmede rundt tusenårskiftet. Dette dreier seg dels som en videreføring av tidligere evaluering av ansvarsreformen og dels nye problemstillinger knyttet til utviklingshemmede situasjon. Resultatene fra denne forskningen foreligger snart og jeg ønsker å bruke disse resultatene til å gi en tilbakemelding til Stortinget om situasjonen for mennesker med utviklingshemming. Stortinget har så langt ikke mottatt noen fylldig tilbakemelding om situasjonen for utviklingshemmede etter ansvarsreformen.

Flere av funksjonshemmedes organisasjoner har uttrykt utålmodighet når det gjelder oppfølging av utredningen. Fra bruker til borger. Utålmodige er også vi. Parallelt med at arbeidet med en stortingsmelding pågår vil vi vurdere å nedsette et lovutvalg som skal se nærmere på forslaget om en antidiskrimineringslov. En rekke høringsinstanser, har som tidligere nevnt, avgitt kritiske merknader til forslaget om en antidiskrimineringslov. Disse innvendningene må vi ta med oss i det videre utredningsarbeid. Beslutningen om å nedsette et lovutvalg, utforme et mandat og avklare sammensetting håper jeg skal være avklart i løpet av våren.

» Standardreglene, har som kjent, som formål å sikre at funksjonshemmede som medborgere skal ha de samme rettigheter og plikter som alle andre i samfunnet.

» Som Sosialminister ser jeg at det ligger store oppgaver i oppfølging av denne utredningen – en utredning som blir et viktig grunnlag for å utmeisle framtidige mål, strategier og tiltak i politikken for funksjonshemmede.

Tegning reproduert med tillatelse av Martha Perske fra PERSKE: PENCIL PORTRAITS 1971-1990 (Nashville: Abingdon Press, 1998).

Av NOU 2001:22 framgår at utvalget mener at det ikke er tilstrekkelig kun å innføre en anti-diskrimineringslov på området, men at det i tillegg er et klart behov for å styrke eksisterende lovgivning for å sikre at mennesker med funksjonsnedsettelse likestilles med andre. Utvalget peker også på manglende etterlevelse av eksisterende regelverk som et problem.

Når det gjelder etterlevelse av eksisterende lovgivning tror jeg det her ligger store utfordringer.

Flere rapporter peker på svakheter ved tilbud som i dag gis til brukere av offentlige tjenester. Dette dreier seg om dårlig informasjon og veiledning, mangelfull saksbehandling, dårlig service og manglende koordinering mellom ulike tjenester og forvaltningsnivå. Resultater er at brukerne opplever å bli kasteballer og ikke får de tjenestene de har krav på. Det planlegges, pågår eller er utført en rekke

prosjekter og tiltak for å prøve ut virkemidler som kan bedre denne situasjonen.

Utfordringene ligger nå i å systematisere og bruke erfaringene fra disse tiltakene på en mer aktivt måte. Her ligger det mye kunnskap om hva som i dag ikke fungerer i møte mellom brukeren og de offentlige tjenestene. Denne kunnskapen må vi, i større grad, bringe inn i det moderniseringsarbeid som pågår knyttet til offentlige tjenester. Denne kunnskapen må bli viktigere premissleverandører for utvikling av tjenester som letter situasjonen for bl.a. familier med funksjonshemmede barn og funksjonshemmede med sammensatte behov.

Vi bør ikke regne oss ferdig med ansvarsreformen før alle utviklingshemmede har fått livsvilkår som vi kan være bekjent av. Her gjenstår det en rekke utfordringer som jeg vil komme nærmere inn på.

„ Som allerede nevnt, vil det fortsatt være behov for å syliggjøre utviklingshemmede og andre funksjonshemmede.

Falck

Forspranget ligger i enkelth

Falck 5716
Stor FjernKontroll

- Bidrar til en mer selvstendig hverdag

Telefon: 3714 9450 - 2202 1190
 e-post: falck@falck.no
 Internett: www.falck.no

Hovedutfordringer for:

- **Politikere** er å se mangfoldet i befolkningen og å sørge for at alle grupper følger med i samfunnsutviklingen
- **Arbeidsgivere og fagfolk** er å kunne tilby den riktige kompetanse og en god organisering av tjenestene
- **Frivillig sektor** er å aktivisere rollen som «vaktbikkjer» og pådrivere, men også som tilbydere av inkluderende aktiviteter.

Hva betyr disse utfordringene mer konkret?

Lokalsamfunn er spesielt viktige for utviklingshemmede og andre som er avhengige av at det også finnes uformell omsorg, aktiviteter og møteplasser som skaper mangfold og tilhørighet. Uansett positiv utvikling av tjenesteapparatet, må vi erkjenne at det offentlige ikke kan dekke alle behov. Det er derfor viktig å få til et godt samarbeid mellom de personer det gjelder, pårørende, frivillige og det offentlige.

Som allerede nevnt, vil det fortsatt være behov for å synliggjøre utviklingshemmede og andre funksjonshemmede, sette deres behov og levekår på dagsorden og arbeide for å spre informasjon, fagkunnskap og bevissthet om etiske spørsmål. Alt er deler av en holdningsskapende prosess.

Kompetanse. Forholdene til de svakeste blant utviklingshemmede – hva slags spesialistkompetanse skal vi ha i forhold til de aller dårligste, de med flere funksjonshemninger og de med store atferdsproblemer? Oppfølgingen av kartleggingen som Helse-tilsynet har gjort på oppdrag av departementet, den såkalte KRUT-rapporten, har avdekket at spesialisthelsetjenesten til utviklingshemmede med store atferdsavvik og/eller psykiske problemer oppleves som mangelfull for dem som har det daglige ansvar i kommunene. Det ligger også store utfordringer i å utvikle systemer som bedre kan bidra til å bygge opp kompetanse på kommunalt nivå. Her har Sosialdepartementet initiert et viktig arbeid knyttet til IKT-basert undervisning, veiledning og faglige nettverk. Ny teknologi kan gi nye muligheter til kompetansebygging og å motvirke faglig isolasjon.

Rekruttering – vi har grunn til bekymringer da vi ser klar nedgang blant elever og studenter som søker omsorgsfag. Samtidig er ungdomskullene nå mindre.

Den økende levealderen for utviklingshemmede er en sikker indikator på at utviklingshemmede har fått et bedre liv. Sammenliknet med den øvrige befolkningen er den dramatisk. Nå er det ikke uvanlig å møte utviklingshemmede som er langt over 70 år. Men dette følges av nye utfordringer, i forhold til aldersrelaterede tilleggsproblemer. Dette er utfordringer som må følges opp. Et godt grunnlag for dette

har vi etablert ved at det fra og med i år ble avsatt midler til oppbygging av et mer varig nasjonalt kompetansemiljø ved Ullevål sykehus/Nasjonalt kompetansesenter for aldersdemens knyttet til Funksjonshemming og aldring. Her inngår utviklingshemming og aldring som et sentralt innsatsområde.

«Et bedre liv» relatert til levealder, betyr nødvendigvis ikke at livskvaliteten er tilfredsstillende. Rapportering om ensomhet gir bl a grunn til bekymring som også gir det offentlige utfordringer når det gjelder utforming av botilbud og helhetlige tjenester og aktiviteter. Vi har heller ikke på en god nok måte løst problemstillinger knyttet til utviklingshemmedes muligheter for ferie- og fritid. Spesielt gjelder dette for utviklingshemmede som har behov for mer omfattende bistand ved utflukter og reiser.

Vi har fortsatt ikke nok boliger og ennå bor altfor mange hjemme hos sine aldre foreldre! (Dette viste bl a rapportene SHD mottok fram til 1999). Vi må ikke bare bygge spesialboliger, men også kunne se på bruk av eksisterende boligmasse.

Vi vet at det å ha funksjonshemmet barn påvirker hele familien. Det påvirker søsken og virker innpå forholdet mellom foreldre. Foreldrerollen blir ofte dominert av å kjempe for å få tjenester, å måtte koordinere disse eller strekke seg selv for langt når hjelpen er for liten. Slitasjen på selve samlivet kan bli stor. Først og fremst må foreldre få lov til å være foreldre og også å egne behov. Her har Sosialdepartementet i samarbeidet med Barne- og familiedepartementet lagt grunnlaget for utvikling av nasjonalt tilbud om samlivskurs for familier med funksjonshemmede barn.

Dårlig koordinering og mangelfull informasjon er dessverre, som tidligere nevnt, et generelt problem for personer med sammensatt problematikk som nevnt tidligere. I forhold til sterkt funksjonshemmede barn er det igangsatt flere tiltak og prosjekt for å bedre situasjonen. Jeg vil imidlertid spesielt nevne rehabiliteringsforskriften og forskriften om individuelle planer som trådte i kraft 1.juli d.å. Den individuelle planen skal være brukerens egen plan og skal sikre brukeren medinnflytelse. Departementet har også kommet med en veileder til denne. Det er en stor utfordring å ta dette i bruk på skikkelig måte.

Vi må tenke i nye baner når det gjelder brukermedvirkning. Hva betyr brukermed-

virkning når brukeren kanskje ikke skjønner sitt eget beste? Her har SOR mottatt midler fra Sosialdepartementet til et brukermedvirkningsprosjekt med fokus på rammer for å utvikle økt selvbestemmelse for utviklingshemmede. Resultatene av dette arbeidet ser jeg fram til å sette meg inn i.

Nye reformer – vi må følge med og helst være i forkant med vurderinger av konsekvensene for utviklingshemmede. Hvordan har f.eks fastlegereformen innvirket på utviklingshemmedes helsetilbud? Forhåpentlig har det for utviklingshemmede vært en forbedring å få fastlege, men det må etableres rutiner om oppsøking og regelmessig oppfølging og koordinering i forhold til øvrige tiltak. Jeg vil i denne sammenhengen nevne at en sammenlignende undersøkelse av situasjonen før og etter ansvarsreformen konkluderer med at helsevesenet ikke gir utviklingshemmede et tilfredsstillende tilbud (Linaker og Nøttestad 1998)

Bruken av tvang – jeg tenker her på oppfølgingen av den midlertidige loven om rettigheter for og begrensnig og kontroll med bruk av tvang og makt mv.

overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning (Sosialtjenesteloven kap 6 A). Selv om det også kan dreie seg om underrapportering av meldinger om skadeavvergende tiltak, tyder foreløpige tilbakemeldinger på at den faktiske tvangsbruken er redusert etter bestemmelsen trådte i kraft. Det kan tolkes som om det har funnet sted en kompetanse- og holdningsendring blant tjenesteyterne. Det gjenstår ytterligere arbeid for å sikre en god oppfølging av lovens intensjoner.

Avslutning

Historien i Norge, og sannsynligvis også i de øvrige Nordiske land, har vist at utviklingshemmede ikke automatisk har fått ta del i den positive utvikling som andre borgere har nytt godt av. Den største utfordring fremover både for politikere, fagfolk og frivillige er å opprettholde interessen og fokuset omkring utviklingshemmede, slik at gruppen ikke blir hengende etter i prioriteringene og utforming av nye velferdstiltak. Utviklingshemmede er også borgere og bevisstheten om dette må vi også ta med oss inn i det videre arbeid på politikkområdet funksjonshemmede.

» I forhold til sterkt funksjonshemmede barn er det igangsatt flere tiltak og prosjekt for å bedre situasjonen.